

Vabariigi Valitsuse määruse „Sotsiaalkaitse infosüsteemi kantava 2025. aasta isikustatud sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa arvestusliku keskmise suuruse kinnitamine” eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Eelnõu kehtestatakse riikliku pensionikindlustuse seaduse § 13 lõike 5 alusel.

Vanaduspension koosneb neljast osast:

- baasosast;
- staažiosast, mille suurus võrdub pensioniõigusliku staaži aastate arvu ja aastahinde korrutisega;
- kindlustusosast, mille suurus võrdub pensionikindlustatu kindlustusosakute summa ja aastahinde korrutisega;
- ühendosast, mille suurus võrdub poole kindlustusosakute ja poole solidaarosakute summa ning aastahinde korrutisega.

Pensionikindlustatule arvutatakse eelmise kalendriaasta kindlustusosak iga aasta 1. aprilliks. Kindlustusosaku arvutamiseks jagatakse inimese eest makstud sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa riigi keskmise sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osaga vastaval aastal. Vabariigi Valitsus kinnitab riigi keskmise sotsiaalmaksu pensionikindlustuse suuruse igal aastal hiljemalt 20. märtsiks.

Kui inimene taotleb riiklikku pensioni ajal, mil ei ole kinnitatud sama aasta isikustatud sotsiaalmaksu keskmist suurust, arvutatakse tema kindlustusosak isikustatud sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa arvestusliku suuruse (edaspidi *arvestuslik suurus*) alusel. Nimetatu tagab pensionitaotlejale, et tema eest kuni pensioni taotlemiseni makstud sotsiaalmaks võetakse arvesse ning talle arvutatakse selle alusel kindlustusosak. Pärast isikustatud sotsiaalmaksu keskmise suuruse kinnitamist tehakse pensionäri kindlustusosaku ümberarvestus.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu valmistas ette Sotsiaalministeerium. Eelnõu ja seletuskirja koostasid Sotsiaalministeeriumi hüvitiste ja pensionipoliitika osakonna nõunik Liidia Soontak (liidia.soontak@sm.ee) ning Rahandusministeeriumi fiskaalpoliitika osakonna analüütik Margus Tuvikene (margus.tuvikene@fin.ee).

Eelnõu õigusliku ekspertiisi tegi Sotsiaalministeeriumi õigusnõunik Reet Kodu (reet.kodu@sm.ee).

1.3. Märkused

Eelnõu ei ole seotud teiste menetluses olevate seaduste või määruste eelnõudega. Eelnõu ei ole seotud isikuandmete töötlemisega isikuandmete kaitse üldmääruse tähenduses.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb kahest paragrahvist.

Paragrahv 1 sätestab 2025. aasta isikustatud sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa arvestusliku keskmise suuruse.

Arvestusliku keskmise suuruse arvutamisel lähtutakse 2023. aasta isikustatud sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa tegelikust keskmisest suurusest, mis korrutatakse läbi koefitsiendiga, mille suurus sõltub omakorda Rahandusministeeriumi kahe järgneva aasta prognoosist isikustatud sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa kasvu kohta.

Vabariigi Valitsuse 11.03.2024. aasta määruse nr 12 „Sotsiaalkaitse infosüsteemi kantud 2023. aasta isikustatud sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa keskmise suuruse kinnitamine“ kohaselt on 2023. aastal keskmine pensionikindlustuse osa suurus 4212,07 eurot.

Rahandusministeeriumi suveprognoosi alusel, mis arvestab ka aastate 2025–2028 riigieelarve strateegia meetmete mõjuga, on isikustatud sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa muutus 2024. aastal 5,17% ja 2025. aastal 5,64%.

Isikustatud sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa arvestusliku keskmise suuruse arvutamiseks korrutatakse 2023. aasta isikustatud sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa tegelik keskmine suurus 4212,07 eurot koefitsiendiga 1,0517 ja saadud tulemus koefitsiendiga 1,0564 ($4212,07 \times 1,0517 \times 1,0564 = 4679,68$ eurot). Isikustatud sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa arvestuslik keskmine suurus arvutatakse täpsusega üks sent.

Paragrahv 2 sätestab 2025. aasta isikustatud sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa arvestusliku keskmise suuruse rakendamise pensionide määramisel ja ümberarvutamisel ajavahemikul 1. jaanuarist 2025. aastal kuni 31. märtsini 2026. aastal. Perioodi kestus on üle aasta, kuna reaalne isikustatud sotsiaalmaks kinnitatakse iga aasta 1. aprilliks ja selle kinnitamiseni kehtib pensioni arvutamisel sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa arvestuslik suurus.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Riikliku pensionikindlustuse määramise ja maksmise tingimuste kehtestamine on liikmesriigi pädevuses, seega Euroopa Liit ei harmoniseeri pensionisüsteeme. Samal ajal reguleerib Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EÜ) nr 883/2004 sotsiaalkindlustusskeemide koordineerimist isikute piiriülesel liikumisel. Seega, kui tekib piiriülene olukord, tuleb kohaldada määrust 883/2004 ja sellest tulenevaid erisusi.

4. Määruse mõjud

Vastavalt Vabariigi Valitsuse 10. jaanuari 2002. aasta määruse nr 5 „Isikustatud sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa keskmise suuruse arvutamise kord“ § 5 lõikele 1 on isikustatud sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa laekumise kasvukoefitsiendi väärtuse määramisel lähtutud Rahandusministeeriumi 2024. aasta suveprognoosist, mis arvestab ka aastate 2025–2028 riigieelarve strateegia meetmete mõjuga, sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa laekumise kasvu kohta.

Rahandusministeeriumi andmetel laekus 2023. aastal sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa 2 789 662 614,20 eurot. Rahandusministeeriumi prognoosi kohaselt tõuseks sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa laekumine 2024. aastal 2 933 764 214,31 euron ja 2025. aastal 3 099 141 887,31 euron. Nimetatud prognooside järgi oleks vastavate aastate sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa laekumise muutused 5,17 % ja 5,64 %. Seega arvestuslik isikustatud sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa suureneb.

Määrus võimaldab Sotsiaalkindlustusametil arvutada 1. jaanuarist 2025 kuni 31. märtsini 2026 pensionile minevate isikute kindlustusosakud nimetatud ajavahemiku kohta.

Näiteks, inimene taotleb pensioni 1. novembril 2025. aastal ning selleks ajaks ei ole veel kinnitatud selle aasta kohta isikustatud sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa keskmist suurust. Kindlustusosaku suuruse leidmiseks kasutatakse sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa arvestuslikku suurust. Kui pensioni taotleva töötaja eest on kuni 31. oktoobrini 2025 makstud sotsiaalmaksu 4679,68 eurot, on tema kindlustusosak 1,0 ($4679,68 : 4679,68 = 1,0$). Kui pensioni taotleva töötaja eest on makstud sotsiaalmaksu 2339,84 eurot, on tema kindlustusosak 0,5 ($2339,84 : 4679,68 = 0,5$).

Käesolev isikustatud sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa arvestuslik keskmine suurus kehtib 01.01.2025 kuni 31.03.2026. Kui 01.04.2026 jõustub Vabariigi Valitsuse määrus, mis kinnitab 2025. aasta isikustatud sotsiaalmaksu pensionikindlustuse osa keskmise suuruse, siis arvutatakse pensioni suurus reaalsete andmete alusel ümber.

5. Määruse rakendamiseks vajalikud kulutused

Tegemist on iga-aastase rakendusmäärusega, millega ei kaasne uusi kulusid. Riikliku pensioni määramise ja maksmisega seotud kulud on kajastatud 2025. aasta riigieelarves.

6. Määruse jõustumine

Määrust rakendatakse 1. jaanuarist 2025. a.

7. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile ja Sotsiaalkindlustusametile.